

УДК 336.761

В.С. Поліщук, к.е.н., доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

РОЛЬ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІКИ

У статті вказується роль ринку цінних паперів і його сучасний стан.

Ключові слова: *ринок, цінні папери, фактори, вплив, оцінка.*

Подолання економічної кризи і виведення країни на вищий щабель соціального і політичного розвитку – одне із головних завдань, яке стоїть перед вищими державними структурами управління.

Для вирішення цього завдання слід мобілізувати всі можливі потенційні можливі засоби і джерела. Одним із таких альтернативних джерел на нашу думку є поліпшення сучасного ринку цінних паперів, роль яких, як відмічають вчені Калина А.В. і Кошечев О.О, полягає у залученні в економіку тимчасово вільних грошових ресурсів. Стимулюючи мобілізацію капіталів, фондовий ринок забезпечує перерозподіл ресурсів між різними сферами, галузями економіки на користь перспективних виробництв та виробництв, що розвиваються. Інвестор вкладає кошти з метою отримання доходу, який можуть забезпечити тільки рентабельні підприємства. У свою чергу, фінансові інвестиції у певну галузь призводять до розширення виробництва, зростання прибутковості. Таким чином, ринок фінансових активів сприяє формуванню ефективної, динамічної економіки.

Ринок цінних паперів тісно пов'язаний з іншими сферами економіки і виконує особливу регулюючу функцію. Цей ринок допомагає переміщенню капіталу з галузей, що мають вільні грошові ресурси, до галузей, що потребують фінансування інвестиційних проєктів. Можливість прибуткового перепродажу цінних паперів спонукає багатьох інвесторів купувати їх і таким чином надавати капітал підприємствам, що відчують інвестиційний «голод». Найважливішим джерелом промислового піднесення, подолання інвестиційної кризи в Україні повинен стати розвиток фінансування економіки шляхом використання інструментів ринку цінних паперів. Це забезпечить покриття дефіциту бюджетів усіх рівнів та ефективний перерозподіл власності.

Ринок цінних паперів істотно впливає на фінансову безпеку країни. Він відіграє активну роль, будучи важливою складовою частиною фінансового ринку, оперуючи великим обсягом фондового капіталу та акумулюючи значні реальні інвестиції.

Загальновизнаними джерелами фінансування економіки є державний бюджет, кредити, субсидії, прибуток господарюючих суб'єктів. В умовах перехідної економіки державний бюджет України не має достатньої фінансової жорсткості. Його виконання залежить від великої кількості об'єктивних та суб'єктивних чинників, від соціально-політичної ситуації у країні та світі. Можливості бюджетного фінансування розвитку економіки досить обмежені. Кредити, що широко використовуються у всьому світі як могутнє фінансове джерело, на сьогодні в Україні мають обмежене застосування внаслідок нестабільності фінансово-кредитного механізму. Досить важко забезпечити виконання основних принципів кредитування (строковість, платність, поворотність) через низьку ефективність виробничо-господарської діяльності, масові неплатежі, високі відсоткові ставки комерційних банків за кредит і жорсткі умови його надання. Отримання українськими підприємствами субсидій – велика рідкість, що вимагає ретельно опрацьованих інвестиційних проектів і бездоганної ділової репутації. Далеко не всі вітчизняні господарюючі суб'єкти мають прибуток. Досить невелика частина прибутку підприємств, що рентабельно працюють, використовується на їх розвиток, оскільки серед першочергових напрямів використання прибутку – погашення заборгованості із заробітної плати, платежі до бюджету та позабюджетних фондів, розрахунки з партнерами, створення необхідних резервів, поповнення обігових коштів.

У сучасних умовах український ринок цінних паперів набуває важливого значення як альтернативне джерело фінансування економіки. Здійснюючи емісію державних цінних паперів, муніципальні органи влади і суб'єкти ринкових відносин одержують додаткове джерело бюджетного фінансування, покривають бюджетний дефіцит. Випускаючи муніципальні цінні папери, органи місцевого самоврядування поповнюють прибуткові статті місцевих бюджетів і одержують інвестиції на реалізацію необхідних програм. Емітуючи корпоративні цінні папери, акціонерні товариства формують і поповнюють акціонерний капітал, забезпечують фінансування виробничо-господарського розвитку. Векселі, ощадні книжки на пред'явника, депозитні та ощадні сертифікати використовуються як своєрідний грошовий еквівалент для заощадження і заміщення грошей. Заставні, складські свідоцтва (варанти), коносаменти обслуговують фінансово-кредитну сферу, замінюючи грошове забезпечення. Опційні, форвардні та ф'ючерсні контракти використовуються для оформлення строкових операцій. Такі цінні папери активно використовуються при порушеннях грошового обігу та зростанні інфляції.

Таким чином, цінні папери є універсальними фінансовими інструментами, невід'ємною частиною фінансового механізму. Ринок цінних паперів є частиною фінансового ринку, яка акумулює тимчасово вільні фінансові ресурси та інвестує їх у розвиток економіки. Як альтернативне джерело фінансування економіки, ринок цінних паперів забезпечує перерозподіл інвестицій, розвиток пріоритетних галузей, їх реструктуризацію, реалізацію фінансової політики держави.

Виконуючи таку важливу роль, ринок цінних паперів постійно вдосконалює свою структуру, чутливо й швидко реагує на будь-які зміни, що відбуваються у суміжних сферах, а також у сферах, вплив на які наперед розрахувати вкрай важко.

Стимулюючи мобілізацію капіталів, суб'єкти фондового ринку забезпечують перерозподіл вільних коштів між різними сферами економіки.

Важливим фактором, який впливає на розвиток вітчизняного ринку цінних паперів, є створення умов для виконання угод з цінними паперами. Торгівля на такому організаційно оформленому ринку підвищує інвестиційну привабливість емітента за рахунок забезпечення його ліквідності та прозорості.

На жаль, для фондового ринку України вже сталою є тенденція до зниження питомої ваги організованого ринку за постійного і суттєвого зростання загальної кількості та обсягу операцій. Однією з основних причин такого стану є відсутність зацікавленості торговців працювати за біржовими правилами, оскільки це дає можливість здійснювати масове скуповування цінних паперів за цінами нижчими, ніж ті, які могли б скластися на біржі. Крім того, сам емітент не обізнаний з цивілізованими правилами торгівлі, ще не розуміє своєї вигоди від виходу на біржу, яка, як і в усьому світі, виконує свою найважливішу функцію – формування реальної ринкової ціни. Остання дає змогу здійснювати захист прав акціонерів.

Одночасно в Україні спостерігається значний прогрес в усвідомленні важливості ефективного корпоративного управління. Запроваджуються заходи, спрямовані на поліпшення механізмів захисту прав акціонерів і кредиторів акціонерних товариств. Ефективна практика корпоративного управління є головною передумовою, що визначає здатність залучати фінансові ресурси, потрібні для довгострокового інвестування і економічного зростання.

Позитивною тенденцією розвитку ринку цінних паперів з метою залучення реальних коштів.

Розвиток ринку корпоративних облігацій є винятково важливим для України. Сформована структура корпоративної власності, закономірності економічного розвитку і особливості інвестиційних ризиків сприяють переважному розвитку боргових інструментів. Українські підприємства саме через випуск облігацій мають можливість та будуть у найближчі роки залучати великі обсяги інвестиційних ресурсів [5, с. 29-37].

Список використаних джерел

1. Алексеев М.Ю. Рынок ценных бумаг. – М.: Финансы и статистика, 1992.
2. Балабанов В.С., Осокина И.Е., Поволоцкий А.И. Рынок ценных бумаг: коммерческая азбука. – М.: Финансы и статистика, 1994.
3. Бердникова Т.Б. Рынок ценных бумаг. – М.: ИНФРА – М, 2000.
4. Бердникова Т.Б. Рынок ценных бумаг и биржевое дело. – М.: ИНФРА – М, 2002.
5. Калина А.В., Кошечев О.О. Фондовый рынок. – К.: Україна, 2006.

Annotation. The article deals with the role of market of valuable papers and it's modern condition.

Key words: market, valuable papers, factors, influence, appraisal.

11

УДК 336.7

С.І. Туголуков, к.е.н., доцент, Академія праці і соціальних відносин, м. Київ

ПРИЧИНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

У статті аналізується сучасна фінансова криза та її вплив на економіку України; вноситься ряд пропозицій щодо мінімізації впливу негативних процесів.

Ключові слова: фінансова криза; банківська криза; облигації; ліквідні засоби; *subprime*; сальдо рахунку поточних операцій; зовнішній борг.

З другого півріччя 2008 р. наслідки світової фінансової кризи знаходять свій прояв і в Україні, загострюючи вітчизняні проблеми, які накопичувалися останніми роками. Високі темпи девальвації національної валюти обумовлені не тільки монетарними, але й політичними, бюджетними чинниками. Тому не слід шукати причини глибокого падіння української економіки лише за межами країни.

Питанням причин виникнення сучасної світової фінансової кризи, етапів її розвитку, впливу на окремі країни та регіони присвячено багато досліджень світової економічної спільноти. Серед провідних вітчизняних економістів цією проблемою займаються доктори економічних наук Барановський О., Гальчинський А., Гєєць В., Полозенко Д., та інші.

Фінансова криза – глибокий розлад фінансової системи країни, який супроводжується інфляцією, неплатежами, підвищеною волатильністю валютних курсів, курсів цінних паперів. У сфері державних фінансів фінансова криза проявляється у різкій невідповідності доходів державного і муніципальних бюджетів їхнім витратам. Як правило, фінансова криза знаходить свій прояв у неочікуваному і різкому зменшенні вартості будь-яких фінансових інструментів.

З другої половини XIX ст. до теперішнього часу більшість локальних і всі світові фінансові кризи асоціюються з банківськими кризами та панікою, яка при цьому виникає. Хоча починаються вони, як правило, на ринку цінних паперів.

Передувала сучасній фінансовій кризі, а за нею і глобальної рецесії, іпотечна криза в США, перші ознаки якої з'явилися у 2006 р. у формі зменшення кількості проданого житла. У 2007 р. цей процес переріс у кризу високо ризикових іпотечних кредитів (*subprime*). Саме в цей час відбулася переорієнтація